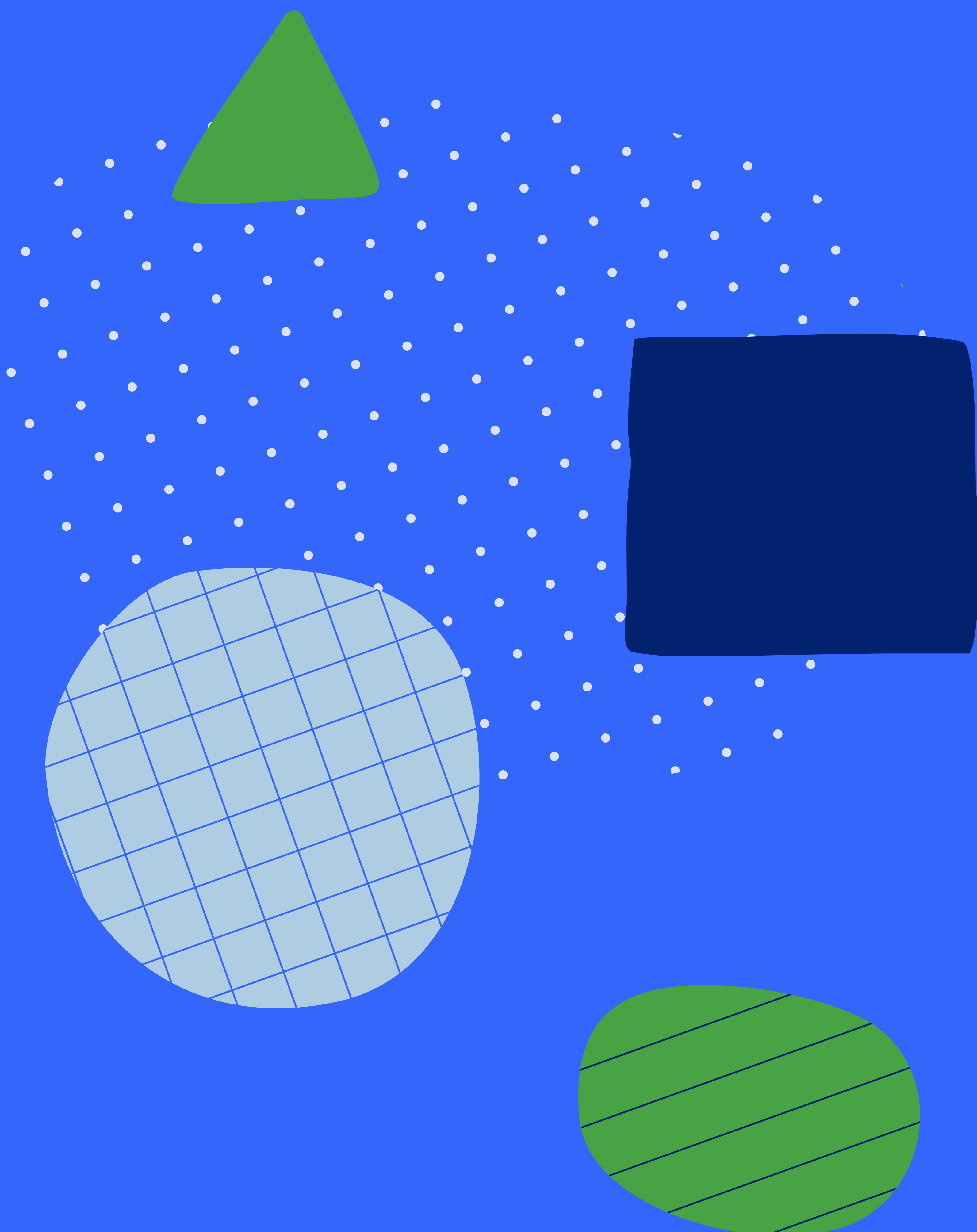

Podpora rovných příležitostí
Národní pedagogický institut ČR

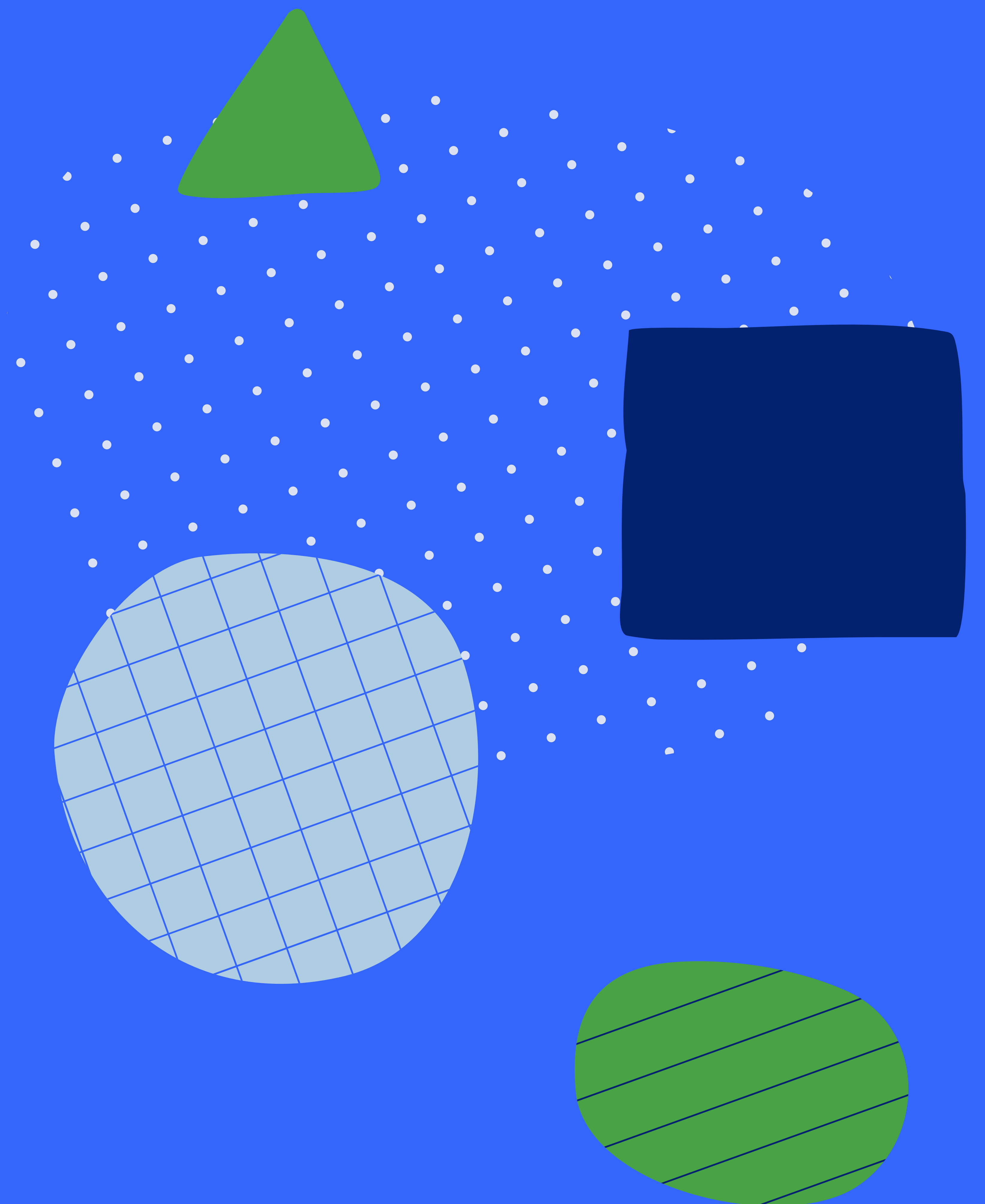
Mezinárodní den Romů 2026

Síla romských příběhů:
Inspirace romskými osobnostmi

Uznání Mezinárodního dne Romů se stalo jedním z pozitivních milníků na ose romských dějin 20. století. V současnosti je to především každoročně podaná ruka k česko-romskému dialogu a podpoře Romů.

Z neviditelné či úkosem vnímané menšiny se v den oslav stává nepřehlédnutelná síla a hrdá demonstrace romské kultury. V žádný jiný dennení pozornost společnosti tolik obrácená k Romům jako právě 8. dubna. Ale zbylých tři sta šedesát čtyři dní jako by byli na vedlejší koleji.

Jak to můžeme alespoň ve školách změnit?

**Děkujeme,
že věnujete čas tomuto
dokumentu, vaše otevřenost
a dobrá vůle jsou důkazem,
že chcete jít změně vstříc.**

Nic není nemožné: šestnáct romských osobností, které inspirují dětské sny

„Setkat se s takovými příběhy už na základní škole, mnohé by bylo jednodušší.“ Tak Maria Siváková Ferenčová, autorka a publicistka, pisatelka šestnáctky medailonů, popisuje svá školní léta, v nichž jako by romská část jejího já nedostala v lavici totéž, co automaticky ta druhá, česká. Psala se 90. léta. Před sametovou revolucí, v atmosféře kulturní asimilace Romů, autoetnonym Rom nepatřilo do podporovaného českého slovníku, stejně jako byla popírána samotná existence Romů jakožto svébytné národnostní skupiny. Ve školách, v kulturních programech či ve zprávách panovalo vůči Romům vynucené ticho.

Ale doba se změnila. Po sametové revoluci se takřka ze dne na den smělo psát svobodně, Romové stáli vedle Václava Havla na letenské tribuně, vycházely první romské zpravodaje, později časopisy a knihy, v České televizi se rozběhl pořad Romale, stejnou veřejnoprávní službu začal plnit Český rozhlas a jeho vysílání v romštině, v Brně otevřelo Muzeum romské kultury, instituce dodnes unikátní široko daleko... Za tím vším kvasem stáli romští intelektuálové, autoři, novináři, historici, inženýři, pedagogové.

Proč o nich desetiletá Maruška na letňanské základní škole v roce 1995 netušila, a zrovna tak dnes její náctiletý syn? Zdá se neuvěřitelné, že po šesti stech letech sdílení stejného území a téměř čtyřiceti letech od uvolnění poměrů se romští (ani neromští!) žáci v učebnicích nedozvědí o romské historii a osobnostech víc než jen krátkou zmínku o hromadném vyvražďování Romů za druhé světové války.

Kdyby se Jan Ámos sešel s Martinem Lutherem...

Man hin suno... Mám sen. Citát nejznámějšího černošského muže v dějinách USA může docela dobře fungovat i u nás. Romští žáci tu naštěstí mohou ze zákona navštěvovat kteroukoliv školu, segregace ale v plné síle probíhá v odtržení romského obsahu (pomineme-li vaření typických jídel, koncerty a taneční vystoupení) od romských i neromských žáků. Zkusme si představit, že by romské děti kromě vzorů v rodičích, babičce, strýci a neromských osobností, jako jsou Němcová, Havel či Komenský, znaly také pestrou škálu těch „svých“, kteří svými životními příběhy povzbuzují, inspirují a říkají, že **nic není nemožné**. Ve škole i jinde by pro ně jednoduše bylo stejně automatické místo jako pro zástupce dalších kultur – německé, anglické, francouzské... Pomohlo by to romským dětem, aby se cítily ve škole jako součást společnosti, jak naznačuje v úvodu Siváková? A jaký dopad by to mělo na jejich neromské spolužáky?

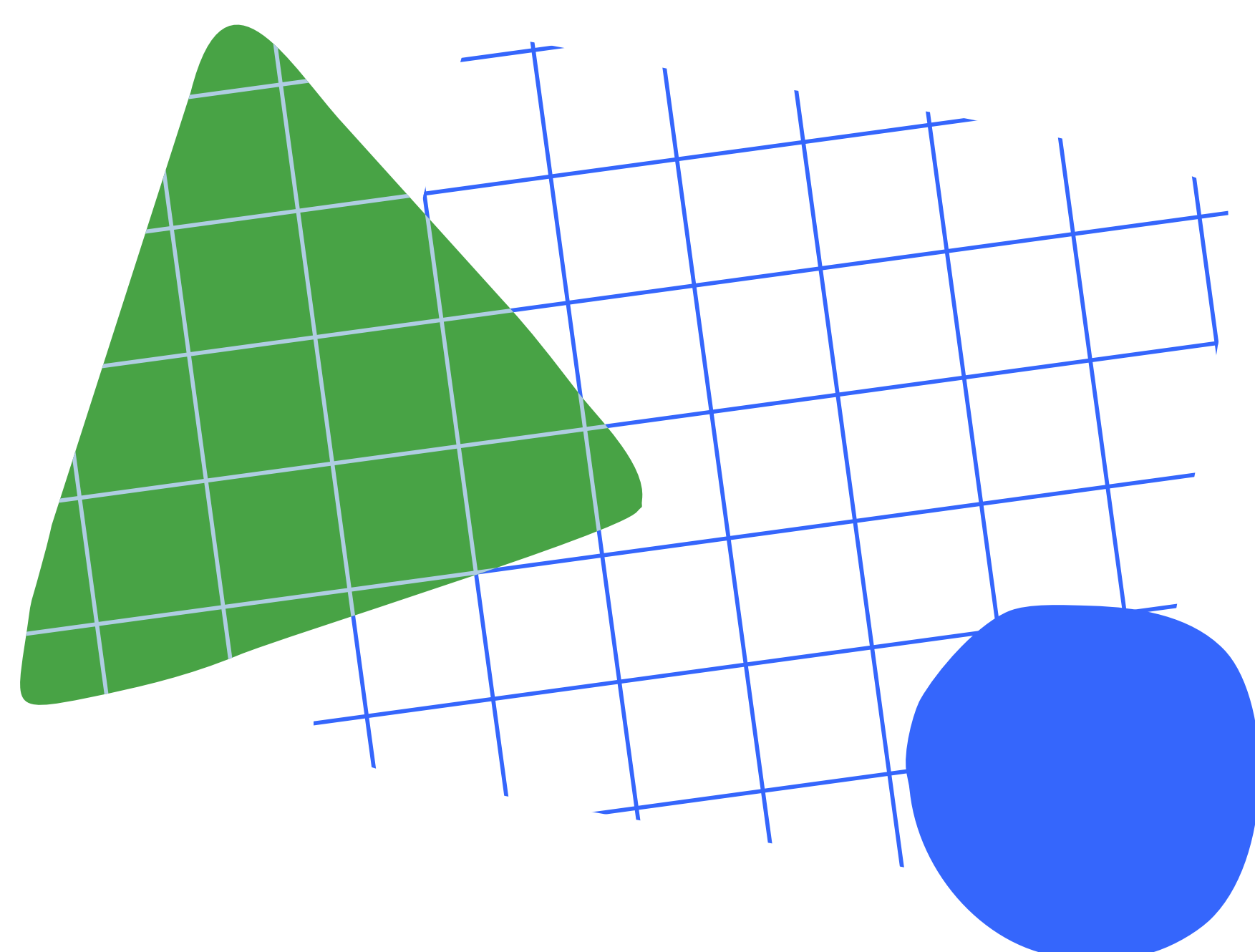
Jaké by pro malého kluka bylo slyšet o Josefu Serinkovi, bojovníkovi proti nacismu, jenž ho připravil o ženu a děti... Znáť Nikolase Ference, herce, který

svou známou tvář využívá k točení videí a vyvracení stereotypů o Romech... Vyrůstat v dětském domově a poznat příběh pohybového terapeuta Radka Laciho, jenž v ústavní péči prožil 24 let a v dospělosti dokázal překročit vlastní stíny... Jako dívka sledovat kovářku Barboru Rácovou, která se nebála vkročit do mužské profese, nebo mladičkou Sarah, barberku a tiktokerku, která sociální média používá pro edukaci nejen mladých Romů... A poslouchat Tomáše Kača, klavíristu, který dnes hraje po světě, včetně Carnegie Hall?

Na všech těchto příbězích si nejeden kluk a holka uvědomí, že mezi Romy žije ohromné množství těch, na které můžeme být pyšní. Romské navíc poznají, že Tomáš, Radek i Nikolas vyrůstali v podobném prostředí, mimo něj naráželi na nedůvěru, šikanu a další překážky, ale nenechali se jimi zastavit.

Je vůbec možné vyrůstat bez vzorů a nebýt ochuzen? Generace Romů neměly jinou možnost. Jejich děti netuší o Janě Horváthové, Čeňku Růžičkovi, Iloně Ferkové, nemají příklad, který ukazuje, že jejich obzor nemusí končit na rohu ulice, na kraji města.

Vy, pedagogové, nyní můžete pomocí těchto medailonů přiblížit, o čem snili jiné romské děti a mladí lidé a jak se jejich sny staly skutečností. Nejeden náš „romský průvodce“ navíc zmiňuje význam dospělých autorit na této své cestě. Nejčastěji to byli rodiče – mnohdy s nižším vzděláním a omezenými financemi, kteří tak mimo jiné popírají absolutní platnost oblíbeného klišé o nulové prioritě vzdělání u Romů. A vedle nich hráli důležitou roli právě všímaví pedagogové, bez jejichž impulsu a podpory by dnes některé medailony neměly o čem vyprávět.

Dvakrát sedm statečných + dva Hrdinové

Zdravotní sestra, módní návrhář, učitelka nebo IT specialista. Ti všichni a mnozí další reprezentují velkou, neviditelnou, ale sebevědomou a hrdou romskou střední třídu, kterou tento materiál pomůže zviditelnit.

Předkládáme vám šestnáct inspirativních jmen, z toho čtrnáct žijících, jakýchsi romských Jesenských či Němcových, ale také Josefů Maršálků, Emilů Viklických, Pavlů Kolářů či Josefů Trojanů, které stojí za to znát. Někteří z nich vyšli z dětských domovů, někomu bylo od první třídy naznačováno, kam ve skutečnosti patří, jednoho honili neonacisti, další kromě stigmatu být Romem řešil navíc odlišnou sexualitu atd. Romské děti mají bezpochyby do vínku dánu i menší či větší špetku životních překážek. Nemůžete zbourat všechny tyto bariéry, ale můžete dětem ukázat, že jak ony, tak romské osobnosti patří do vaší školy a všichni se jimi mohou inspirovat. **Protože každý naplněný život se počítá.**

Medailony na několika řádcích říkají vše, co může být informačně nosné pro vás jako pedagogy i pro děti a jejich perspektivu, úměrně věku a zkušenostem. Vznikaly ve spolupráci přímo s osobnostmi. Kladou důraz na momenty, které ve svých životech ony samy hodnotí jako formativní či zlomové, a citují jejich vlastní doporučení dětem. Díky vloženým QR kódům lze pokračovat v objevování jejich příběhů prostřednictvím rozhlasových a online rozhovorů, portrétů nebo autorských videí na sociálních sítích.

Přejeme, aby vám galerie osobností přinesla zajímavá setkání a vašim žákům byla majákem v době, kdy hledají vlastní cestu.

*Radka Patočková a Jiřina Kuklová Stolařová,
Nakladatelství romské literatury Kher*

Adriana Kotlářová

*1989

Škola jako splněný sen.

*Vždy existuje něco,
v čem můžete být skvělí.*

Ačkoliv jí coby romské prvňačce prorokovali poruchu učení a pomalé tempo, je dnes učitelkou. Adriana se totiž rozhodla, že mezi dětmi s černými puntíky nebude. A co víc, brzy ji ve třídě dávali za příklad spolužákům.

Vyrůstala v Mostě v romské rodině, kde vzdělání nehrálo tu nejdůležitější roli. Přesto si odmala ráda hrála právě na školu. Rodiče Adrianě vždy důvěřovali a stáli při ní na každém kroku, pro který se sama rozhodla. Starší sestra ji přivedla k lásce ke knihám. Ve třetí třídě už pokukovala po gymnáziu a v páté se na něj opravdu dostala. Sen stát se učitelkou se přiblížil po přijetí na pedagogickou fakultu. Po studiích se záměrně vrátila do rodného města a učila na základní škole ve vyloučené lokalitě v Chanově. Vedení, rady a lidskost tamější paní ředitelky Adrianu utvrdily v tom, že je na správném místě.

Dnes učí na jiné základní škole, ale ať je kdekoliv, ví, že každý žák je jedinečný, každý má vlastní příběh a svět. A za své poslání považuje dávat žákům stejnou podporu, jakou kdysi od své učitelky sama dostala.

*Každý člověk má něco,
v čem může být skvělý.
V čem si myslíš, že jsi dobrý/á ty?*

Radek Laci

*1991

Tělo nikdy nelže.

*Důvěřujte svým vlastním
pocitům a uče se pracovat
se svým tělem. Je to jediný
partner, kterého budete
mít celý život.*

Odmala byl na vše sám – v dětském domově, ve škole, v nepříjemných pocitech na duši i na těle... Dnes jako pohybový terapeut pomáhá ostatním lidem vytvářet si zdravý a pozitivní vztah k vlastnímu tělu.

Od kojeneckého věku vyrůstal v ústavní péči a rodiče nepoznal. Nikdy ho nekontaktovali a malý Radek si celou dobu myslel, že je to proto, že zlobil. Ve škole zažíval od spolužáků i některých učitelů šikanu. Nějaký čas strávil také v pěstounské péči. Navzdory očekávání zde ale procházel takovým utrpením, že se raději vrátil zpět do domova. Tehdy přijal realitu – tvrdou, neideální, často nespravedlivou – a začal se učit tolik postrádaný pocit bezpečí nacházet uvnitř sebe. Postupně zjistil, že je to pohyb, co mu pomáhá zvládat napětí i emoce, a později se o tom učil od elit v oboru. Už nechtěl být „ten kluk z dětského domova“, kterého kolegové litují, ale jejich rovnocenný partner.

Radkova snadno dostupná videa na Facebooku a Instagramu, v nichž ukazuje, jak své tělo poslouchat a podpořit i během pár minut denně, dnes mají skoro padesát tisíc sledujících. Promlouvá také k dětem z dětských domovů, jimž se snaží předat, že ani těžký začátek nemusí rozhodovat o celém jejich životě.

*Jak nám může pohyb pomoci, když
jsme smutní, našťvaní nebo ve stresu?*

Petr Torák

*1981

**Kolik státních hranic
musí člověk překročit,
aby dostal šanci měnit svět?**

*Bud' vidět. Bud' slyšet.
A nikdy se nevzdej toho,
kým jsi.*

Petr Torák, bývalý policista působící ve Velké Británii, je jediným českým Romem, který obdržel Řád britského impéria. Zatímco v Česku byl pronásledován skinheady, v Británii ho do svých řad přijala policie, a nakonec byl za svoji práci oceněn královnou.

Do Velké Británie Petr odešel krátce po maturitě. Spolu s rodiči tam hledali bezpečí a důstojný život. Začínal coby dělník, ale také jako dobrovolník v advokátní kanceláři, protože se vždy chtěl stát policistou. V roce 2006 se mu to skutečně povedlo. Ve službě pak pomáhal romským, českým, slovenským, ale i jiným skupinám imigrantů se životem v nové zemi. Po více než deseti letech se rozhodl pro velký krok do neznáma. Nechtěl už dle svých slov jako policista jen reagovat na krize, chtěl jim předcházet. Odešel od policie a založil charitativní organizaci COMPAS, která v Peterborough pomáhá znevýhodněným lidem.

Za to, kým dnes je, se Petr Torák cítí vděčný své rodině, ale také učitelům a kolegům, kteří mu jako romskému klukovi pomohli uvěřit, že dosáhne dál, než od něj jiní očekávají.

*Napadlo tě,
jak silný je tvůj hlas
a kde všude může pomoci?*

Ilona Ferková

*1956

**Každý příběh
má svůj význam.**

*Bud'te hrdí
na své romství a vězte,
že i váš hlas má cenu.*

Hrdost zažívala už jako malá, když v rodině nasávala tatínkovo poutavé vyprávění o lidech a životě. Dnes je ona tou, koho lidé rádi poslouchají – ba dokonce čtou. Z Ferkové se totiž stala známá spisovatelka, jedna z mála píšících romsky.

Rodina přišla po druhé světové válce ze Slovenska do západočeských Rokycan, kde Ilona vyrůstala mezi hrdými Romy: muzikanty, průkopníky, prvními romskými spisovateli. Život Ferkové-dělnice nabral další směr po setkání s profesorkou Milenou Hübschmannovou, hlubokou znalkyní romské kultury a věrnou přítelkyní mnoha Romů. Ta ji povzbudila, aby začala psát a zapisovat své vlastní příběhy v romštině. Ilona tak začala přenášet na papír životy obyčejných Romů, které denně vídala a slýchala kolem sebe. Byly to příběhy o rodině, lásce, pospolitosti, ale také o neblahých zásazích státu do života Romů. V 80. letech založila folklorní soubor Amare neni (Naše tety), psala pro něj texty a účinkovala v něm. I dnes je ústřední postavou amatérského souboru, divadla Trajo (Život). Vlastní zkušenosti s několikaletou emigrací kvůli strachu o život promítla nejen do povídky, ale také do divadelní hry Příběhy z Anglie.

Jako důchodkyně stále píše a setkává se s dětmi a dospělými. Jak sama říká, její texty, workshopy a besedy jsou způsob, jak mladou generaci inspirovat, aby své kořeny, romský jazyk a příběhy nepřehlížela.

*Jaký příběh nebo historku si
u vás doma často vyprávíte?*

Filip Sivák

*1992

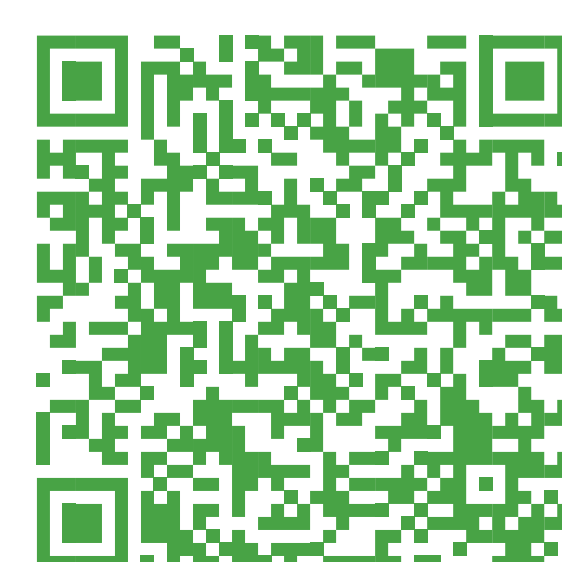
Dál, výš, rychleji.

*Nenechte se
nálepkovat a nenálepkujte.
To, že se někdo chová
hloupě, neznamená,
že je hloupý.*

Ačkoliv vyrůstal ve vyloučené lokalitě v Jirkově, kde sny nebyly samozřejmostí, od malička si všímal, že je jeho rodina plná lidí, kteří se nevzdávají a mají ambice. Ač nálepky jako „technický typ“ nebo „hloupé dítě“ nemá rád, coby vynikající programátor zúročil maminkino „chytrý kluk“. Dědeček byl elektrikář, tatínek pocházel z dětského domova a maminka pracovala jako chemická laborantka. Ta Filipa od narození podporovala, učila se s ním a často mu připomínala, že je chytrý a může dosáhnout čehokoli. Z Filipa tak rostl sebevědomý kluk. Velkou pomocí mu byli také učitelé na základní škole, kteří se každého jeho zájmu o aktivitu navíc dravě chytili a rozvíjeli jej. Recitoval básničky, psal povídky, soutěžil. Zlom přišel během hodiny fyziky, kdy intuitivně vyřešil složité zadání dřív, než paní učitelka dovykládala novou látku. Ten moment ho nakonec dovedl až do krajského kola fyzikální olympiády. Ve třinácti letech objevil programování. Domácí internet tehdy neměl, a tak chodil do knihovny, kde si stáhnul návod, jak vytvářet jednoduché programy. A od prvních domácích pokusů se postupně vypracoval až na vedoucího oddělení umělé inteligence ve filmové produkci.

Proto by mohlo překvapit, že na vysoké škole některé matematické předměty opakoval. Jak sám říká, nemusíte být génius, stačí být vytrvalý a nevzdávat se. I diamanty vznikají pod tlakem.

*Kdy ses ty naposledy cítil/a na něco
pyšný/á, protože jsi to nevzdal/a?*

Sarah z TikToku

*2005

Odvaha říkat věci nahlas.

*Být sám sebou a neřešit,
co si o tobě myslí ostatní.*

Foto: archiv Sarah

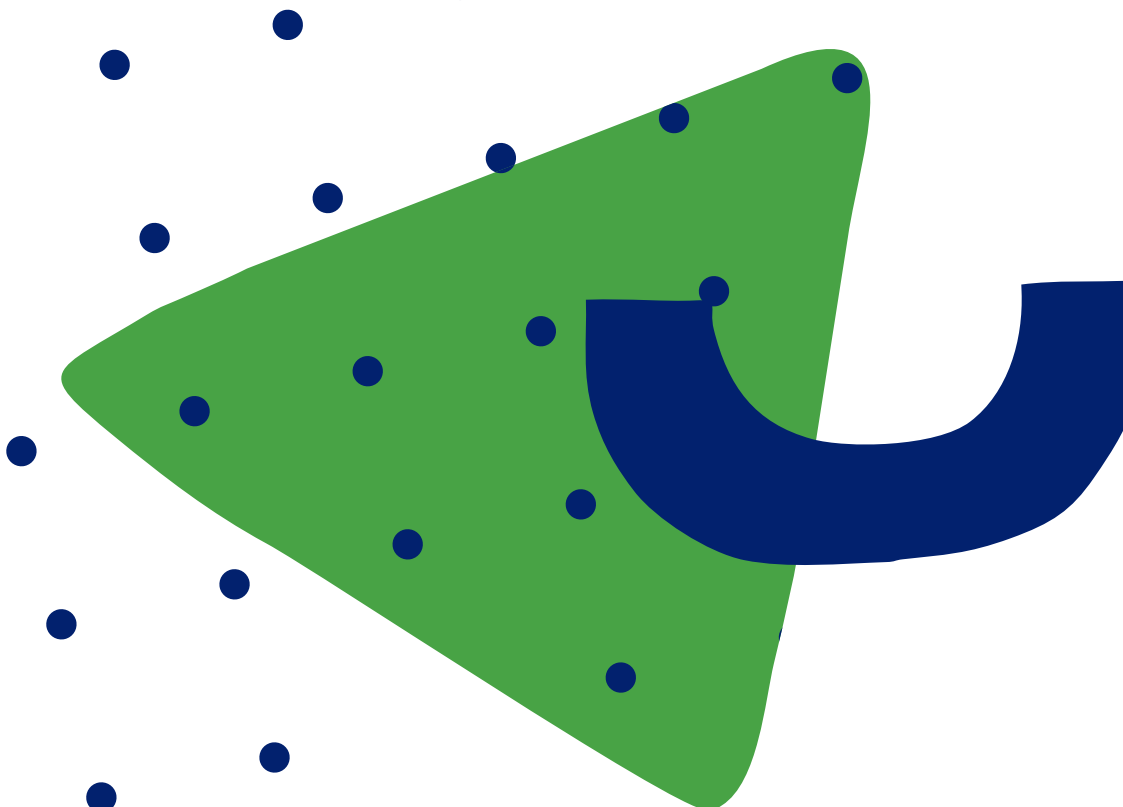

At' v kadeřnickém salonu, nebo v nahrávacím studiu, Sarah je sama sebou. Málokdo by při pohledu na mladou sebevědomou ženu tušil, čím vším si už prošla. Jedni jí říkali „čokoládko“, druzí nevěřili, že jako Romka nosí značkové oblečení, a bezostyšně jí na něm kontrolovali štítky.

Narodila se v Jablonci nad Nisou, od šesti let ale žije v Praze. Dobře si proto uvědomuje, že život na malém městě je pro Romy často těžší. Už ve školce a později ve škole si z ní spolužáci dělali legraci, která nebyla vždy nevinná, setkávala se dokonce i se šikanou a těmi nejhoupějšími předsudky. Vyrůstala však v rodině, která ji vždy podporovala, především maminka. Díky tomu si Sarah vypěstovala zdravé sebevědomí a naučila se stát si za svým.

Po střední škole si udělala kurz barberingu. Dnes se stříháním živí, ale protože se nebojí zkoušet nové věci, začala krátce před svými osmnáctými narozeninami natáčet videa na TikTok pro zpravodajský server Romea.cz. V krátkých videích přibližuje aktuální témata, vyvrací zažité předsudky o Romech a vysvětluje různé společenské otázky jazykem, který je blízký mladé generaci. At' už jsou reakce na její příspěvky pochvalné, nebo dostává „hejty“, Sarah točí dál. Už ví, že problém není na její straně.

Dokud lidé nepřestanou vidět v každém Romovi sběrače železa, dokud mladí Romové nezačnou rozlišovat mezi slovem Rom a Cikán, dokud publikum prostřednictvím videí od Sarah nezjistí, proč si jako Rom při hledání bydlení někdy musíte brát s sebou neromský doprovod, budou její videa potřebná.

*Je pro tebe snadné vyslovit
svůj názor, jako to dělá Sarah,
i když víš, že jsi v menšině?*

Čeněk Růžička

1946–2022

**Jak navzdory všem
bojovat za správnou věc.**

*Kdybych přestal věřit,
nemohl bych to dělat dál.*

Čeněk Růžička byl vyučený kameník – podílel se například na obnově morového sloupu na Malostranském náměstí v Praze. Veřejnost ho však zná především jako odhodlaného muže, který celý život bojoval za důležitou věc: vracet se k minulosti má cenu a pravda se nesmí zametat pod koberec. Silný moment v jeho životě nastal v roce 1997, když stál před branou vepřína v Letech u Písku, kde se na místě bývalého koncentračního tábora pro Romy, v němž byla vězněna také jeho matka, na místě plném utrpení, násilí a věčného hladu, vykrmovala prasata. Tehdy si uvědomil, jak málo pro tuto společnost jako Rom znamená.

Rodiče Čeněka Růžičky přežili druhou světovou válku a věznění v koncentračních táborech, včetně Osvětimi. Mnoho jejich příbuzných se ale už nikdy domů nevrátilo. Na konci 90. let se pan Růžička stal spoluzakladatelem a předsedou Výboru pro odškodnění romského holokaustu a roky vytrvale usiloval o důstojné připomenutí romských obětí, zejména v Letech. Nebyla to cesta jednoduchá, vyžadovala setkávání s politiky, historiky, studenty a trpělivé vysvětlování, proč je minulost tak důležitá. A jeho tvrdohlavost se vyplatila – v létě 2022, pár měsíců před smrtí Čeněka Růžičky, byl vepřín v Letech u Písku definitivně zrušen. Dnes na jeho místě stojí památník holokaustu Romů a Sintů.

Růžičkův odkaz nám připomíná, že odvaha nemusí být hlasitá, ale musí být vytrvalá.

*Co bys byl/a ochoten/ochotna
podstoupit kvůli spravedlnosti a pravdě?*

Barbora Rácová

*1994

**Jak může obyčejný kov udělat
váš život neobyčejným.**

*Dělej, co tě baví,
a hledej si svou vlastní
cestu. Každý z nás ji má
jedinečnou.*

Barbora Rácová vyrůstala na západním Slovensku, v rodinné kovářské dílně, kde se od malička učila vnímat sílu kovu a přesnost každého úderu kladiva. Otec potřeboval pomoc s výrobou, a tak malá Barbora spolu se svými třemi bratry pozorovala a zkoušela, jak se z obyčejného materiálu rodí krásné a užitečné tvary. Ta zkušenost ji naučila trpělivosti, soustředění a radosti z vlastní práce.

Na střední škole se věnovala uměleckému zpracování skla, začala hledat vlastní styl, který by propojil její řemeslo a fantazii. Vznikaly první kované růže, šperky a drobné plastiky. A hned první zakázka pro ni byla potvrzením, že její tvorba má smysl a dokáže oslovit druhé. Pod značkou Re-Barbora postupně rozšířila svou práci o malbu, doplnila si pedagogické vzdělání a otevřela kovářské kurzy pro všechny generace. V nich dnes předává nejen dovednosti, ale i respektované tradiční romské řemeslo.

Každý Barbořin kovaný věšák, svícen, figura anděla či obraz je důkazem, že i v profesi, v níž jsme v minulosti vídávali muže, je místo i pro ženy. Zvláště máte-li, podobně jako ona, podporu ve své rodině, v příteli i ve spokojených zákaznících.

*Jaké řemeslo by sis vybral/a ty
a co by tě na něm bavilo?*

Tomáš Kačo

*1987

**Vsadit všechno
na jednu letenku.**

*Nikdy se nevzdávejte
a jděte si za svým snem.
I když je cesta trnitá,
pracovitost, trpělivost
a víra přinesou ovoce.*

Jako malý si doma za hlaholu svých jedenácti sourozenců brnkal na staré rozladěné pianino, dnes hraje na legendárních koncertních pódiiích a jeho vystoupení jsou beznadějně vyprodaná. Příběh klavíristy a skladatele odkazuje k síle tradice i odvaze vydat se novými cestami, na nichž jdou ruku v ruce svobodný duch s disciplínou.

Snová Tomášova cesta začala, když se jako mladý odvážil opustit domov v Novém Jičíně a studovat na Janáčkově konzervatoři v Ostravě, kde bydlel týdně sám na internátu. Tato zkušenost mu otevřela oči a dost možná ho připravila na mnohem větší zkoušku: po studiu klasického klavíru na pražské Akademii múzických umění zamířil na jednu z nejprestižnějších hudebních škol do Spojených států. Nebylo to jen tak – po vyhlášené a drahé Berklee, jejíž absolventi mají na kontě téměř tři sta výher hudebních cen Grammy, pokukoval s nulovou nadějí. Když ale v Praze vyhrál skladatelskou soutěž pro mladé talenty a k ní třicet tisíc korun, neutratil je za telefon, jak říká, ale za letenku do Paříže, kde se právě odehrávaly přijímací zkoušky na vysněnou americkou hudební školu. A vyšlo to. Poskytnuté stipendium by ale nestačilo, oběhal tedy různé nadace, které v něm uviděly výjimečný talent a finančně ho ve studiích za oceánem podpořily. Málokterá rodina by svému dítěti mohla dopřát takovou školu. Tomáš ale z domova zúročil jiný důležitý vklad – otcovo nabádání k disciplíně, neustálé práci sám na sobě, bez níž se v hudební branži uspět nedá.

Dnes koncertuje po celém světě jako sólista i s orchestrem, skládá, ale také inspiruje. Jeho hry a osobnosti si všimla i česká politika – Senát České republiky ho v roce 2023 ocenil „za originalitu, dřinu a světová pódia“.

*Máš chuť vykročit novým směrem,
i když to vyžaduje odvahu a vytrvalost?*

Jana Horváthová

*1969

**Ve stopách svých
hrdinných předků.**

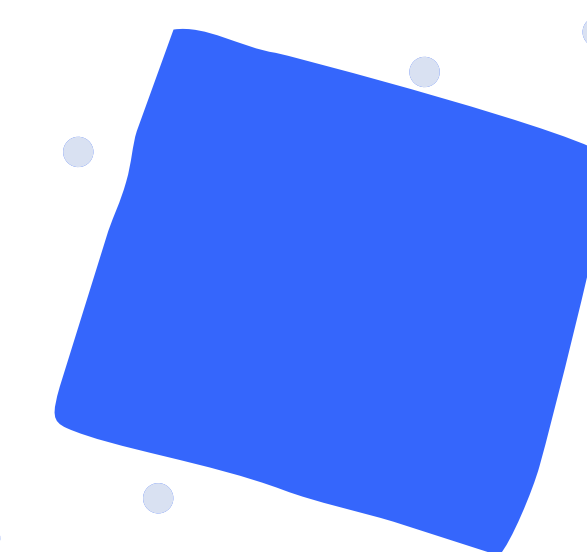
*Je lepší mířit ke hvězdám
a minout, než mířit na
kupu hnoje a trefit se.*

Ředitelka Muzea romské kultury pochází ze smíšené rodiny a dnes o sobě říká, že je stejně hrdou Romkou jako Češkou. Ne vždy to tak ale cítila. I když jejím dědečkem byl první romský vysokoškolák v Československu, právník Tomáš Holomek, za své romství se dlouho styděla. Vyrovnat se s ním jí pomohlo až studium historie na vysoké škole, kdy začala poznávat skutečné dějiny Romů i vlastní rodiny. Příběhy odvahy, cesty za vzděláním a občanské statečnosti, o kterých se před sametovou revolucí veřejně nemluvalo.

Jana naštěstí vyrůstala mezi lidmi, kteří se nebáli říkat pravdu a usilovat o správnou věc. Maminka-Neromka si vybrala za muže Roma a celý život při něm stála. Tatínek, inženýr Karel Holomek, se po okupaci Československa v roce 1968 otevřeně postavil proti, i když věděl, že mu to přinese těžkosti. Strýc z matčiny strany byl významný disident, zakázaný spisovatel a bojovník proti komunistické totalitě. A konečně jí osud do cesty přivedl profesora Ctibora Nečase, odborníka na romské válečné dějiny, který Janě odhalil neznámou a často hrdinnou minulost Romů, včetně její rodinné. Studium historie, sametová revoluce i spolupráce s otcem na aktivitách ve prospěch Romů ji postupně přivedly k práci, která jí dává smysl.

Jana patří k zakladatelům Muzea romské kultury, zpočátku občanského sdružení, později obecně prospěšné společnosti a dnes již významné státní instituce, mimo jiné spravující dva památníky holokaustu Romů a Sintů v Česku. Její práce tedy pomáhá vracet do českých dějin příběhy Romů, na které se zapomínalo.

Co víš o historii své rodiny?

Nikolas Ferenc

*1999

**S humorem
o vážných věcech.**

*Věřte, že na všem,
co se vám v životě děje,
i na tom špatném,
jednou najdete něco,
co vás posílilo.*

Jako dítě chtěl být archeologem, vědcem, lékařem nebo astronautem. Brzy si ale uvědomil, že jeho zájem pramení hlavně ze sledování filmů – příběhy a životy postav ho fascinovaly a chtěl si je na krátkou chvíli vyzkoušet. Nakonec objevil svou skutečnou vášeň: herectví. Dnes je z něj obsazovaný divadelní i televizní herec a také influencer. Svými humornými příspěvky rozbíjí stereotypy o Romech a přináší namísto nich fakta.

Nikolas Ferenc vyrůstal v Praze jako nejstarší ze čtyř dětí. Až jako osmák či deváták stál poprvé na jevišti a okamžitě se do hraní zamiloval. Jeho školní léta ale nebyla vždy jednoduchá. Mezi třetí a pátou třídou zažíval šikanu a rodina procházela složitou životní situací, krátce dokonce bydleli v azylovém domě. V té době svou situaci nenáviděl, dnes jsou již jeho vzpomínky hořké i sladké zároveň: uvědomuje si, že mu právě tyto chvíle dodaly citlivost a schopnost prožitku, nutný základ pro každého dobrého herce. Na prkna, která znamenají svět, ale šel oklikou. Na střední škole studoval chemii, na jejím konci ho šťastná náhoda přivedla z praxe v laboratoři přímo na konkurz do Švandova divadla, v němž uspěl. Na termín ale tehdy málem zapomněl – kdyby ho promeškal, možná by se herectví nikdy nevěnoval. Po maturitě se hlásil na DAMU, vyšlo to až napodruhé. Od té chvíle se herectví věnuje naplno.

Nick působí v divadlech, hraje v seriálech a dabuje. Ve volném čase skládá hudbu a píše texty, odmala totiž hraje na piano a housle, noty se však nikdy pořádně číst nenaučil a hraje převážně podle sluchu. Jeho vtipná videa na Instagramu boří nejrůznější mýty o Romech. O tom, že tu podobná forma osvěty chyběla, svědčí jejich obliba a narůstající tisíce sledujících. Prostě všestranný umělec!

*Kdybys mohl/a Nickovi poradit
téma příštího videa, co by to bylo?*

Stanislava Špringl Klabouchová

*1977

**Sny jsou důležité,
ale moudrá rada od maminky
jim může dát pevné základy.**

*Nestyď se za to,
kým jsi.*

Na traumatologii se obvykle netančí, Stanislava Špringl Klabouchová ale svoji práci zvládá s lehkostí baletního kroku. Jako zdravotní sestra a tanečnice dokázala propojit svět nemocničních chodeb s radostí z pohybu. Její příběh ukazuje, že člověk může v životě dělat naplno více věcí.

Pochází ze smíšené rodiny. Tatínek byl Čech, maminka Romka. Narodila se ve slovenském Popradu, odmala však žije v Praze. Za svou romskou rodinou pak jezdila již jen o prázdninách. Popradská babička jí nejen vařila nejlepší brynzové halušky, ale také předávala lásku k romské kultuře a tradicím. Od dětství tak vnímala dvě kultury a učila se s nimi žít. Ne vždy to však bylo snadné. Až v době dospívání přestala být terčem posměchu kvůli svému původu. Tyto zkušenosti Stanislavu nezlomily. Velkým vzorem pro ni byla maminka, zdravotní sestra, která jí ukázala, že jistotu a respekt člověk získává, když je vzdělaný, empatický a dělá vše nejlíp, jak umí. Ač původně toužila být profesionální tanečnicí, dala na radu maminky a vystudovala střední zdravotnickou školu. Nyní už více než dvacet let pracuje ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze na oddělení traumatologie. To jí však nebrání věnovat se i své vášni – s orientálním tancem vystupuje coby členka skupiny Matahari Group, účastnila se mezinárodních festivalů a zažila i úspěchy na světových pódiích.

Stanislava Špringl Klabouchová svým životem připomíná, že sny a zodpovědnost se nemusí vylučovat. Vzdělání podle ní otevírá dveře a dává člověku svobodu volby.

*Čeho by ses ve svém životě, ani přes
své povinnosti, nikdy nevzdal/a?*

David Tišer

*1984

**Jeden za všechny,
všichni za jednoho.**

*Když se cítíte slabí
nebo ztracení, pamatujte,
že na to nejste sami.*

V dělnické rodině Tišerů se vždy mluvilo romsky i česky, a dost často o základních hodnotách – co je dobro, co je zlo a na které straně by člověk měl vždy stát. I zdánlivě obyčejné rozhovory v obýváku přispěly k tomu, že z Davida vyrostl zastánce slabších.

V rodné Plzni jednou jeho spolužáka šikanovala skupina kluků a holek. Když o tom doma vyprávěl, rodiče se zeptali, co udělal. Odpověděl, že nic. Byli zklamaní a vysvětlili mu, jak důležité je nemlčet a zastat se druhého. To předurčilo jeho budoucnost. Po střední škole vystudoval romistiku na Univerzitě Karlově v Praze a už za studií nezahálel: během svých poutavých přednášek o hodnotách a sociálních normách Romů dokázal měnit pohled učitelů. V té době již zakládal spolek ARA ART (Pozor, umění) a budoval komunitu aktivistů – umělců, kteří divadlem, výstavami, podporou významných romských dnů promlouvají o velikých, ale upozaděných tématech. Plejáda romských herců v představeních Bídníci, Gádžové jdou do nebe i v dětském O plackách už roky nenásilně přitahuje pozornost lidí k romským tématům. A jako by se David radou rodičů řídil i tehdy, když pod ochranu spolku ARA ART vzal Romy a Romky s odlišnou sexuální identitou. To vyžadovalo velkou odvahu, možná i proto žádný jiný takový spolek dosud v Evropě není.

Vedle ředitelování je sám režisérem a hercem, ale především charismatickou osobou, které už dávno nenaslouchají jen Romové. Jak o sobě ale pokorně říká, během své životní cesty měl skutečné štěstí na lidi. Často to byli ti správní ve správný čas.

*Proč může být někdy těžké zastat se
někoho, komu je ubližováno? A co
nám může pomoci to přesto udělat?*

Josef Serinek

1900–1975

**Jak v sobě najít sílu
a odvahu k velkým věcem.**

*Člověk nesmí sklonit
hlavu, ani když mu
berou všechno.*

Josef Serinek byl partyzán a velitel odbojové skupiny za druhé světové války. Muž, který se rozhodl postavit zlu čelem, je důkazem, že Romové nebyli jen oběťmi nacismu. Ačkoliv by se nejspíš sám hrdinou nenazval, v mnohém se vyrovná filmovým superhrdinům: o Černém partyzánovi se píší knihy a divadelní hry, můžete se v jeho stopách vydat Partyzánskou stezkou na Vysočině a v roce 2022 dostal in memoriam medaili za hrdinství od prezidenta ČR.

Když byl Josefovi rok a půl, přišel o rodiče a vychovávala jej sestra. Jako šestnáctiletého ho odvedli do armády a po první světové válce umístili do ústavu pro opuštěnou mládež. Tam se vyučil zahradníkem. Za druhé světové války byl spolu s rodinou vězněn v koncentračním táboře v Letech u Písku. Jeho žena a děti tam zahynuly, Josefovi se spolu s dalšími čtyřmi muži podařilo utéct během odklizení polomu v nedaleké obci. Navzdory pátrání četníků, několika přestřelkám a ztrátě kamaráda se Serinek nakonec ukryl v lesích Vysočiny. Zde získal nejen pomoc obyvatel, ale i možnost přidat se k odbojovému hnutí. Krátce na to sám stanul v čele partyzánské skupiny, kterou vedl přirozenou autoritou, odpovědností a odvahou. Bojoval proti nacistům a těm z českých obyvatel, kteří stáli na straně nepřítele.

Příběh Černého partyzána Josefa Serinka může inspirovat každého, kdo má pocit, že je slabý nebo přehlížený.

*Na koho spoléháš
v těžkých situacích?*

Pavel Berky

*1986

**V jedné ruce jehlu,
v druhé vařečku,
skvělý výsledek vždy zaručen.**

*Ať už vyrůstáte kdekoliv,
říd'te se tím, co chcete
vy, ne tím, co od vás
očekávají ostatní.*

Pavel Berky je muž více profesí a v každé z nich sbírá vavříny. Z kluka, který řešil, jestli má na oběd, se stal finalista soutěže Master Chef Česko 2020 a návrhář, jehož šaty oblékla i první dáma České republiky.

Vyrůstal na Slovensku v rodině, pro kterou vzdělání dětí bylo důležité, ale těžko dostupné.

Rodiče ho vedli k samostatnosti a nebáli se Pavla na jeho přání pustit přes půl Slovenska na střední oděvní školu. Studovat módní návrhářství nebylo a ani dnes není pro romského chlapce běžnou volbou. Někdy chyběly peníze i na základní věci a studium bylo potřeba přerušovat, přesto ho dokončil.

Brzy následovala další výzva, o to větší, že se ji rozhodl zvládnout bez finanční podpory rodičů. Po ročním pobytu ve Francii, kde se zdokonaloval ve francouzštině, ho totiž v Praze přijali k vysokoškolskému studiu módní tvorby. Právě tam se mu otevřely dveře do světa. Svoji tvořivost ale uplatňuje ještě jinde. Kdo nehltá dění na přehlídkových molech, mohl ho v roce 2020 každý týden, spolu s dalším půlmilionem televizních diváků, sledovat za plotnou v nejznámější kulinářské show.

Ať už obléká zpěvačku do nového klipu, nebo servíruje tradiční romská jídla v novém kabátu, Pavel dokazuje, že se v životě vyplatí zkoušet nové věci. V tom souzní i se svým životním partnerem, o němž říká, že je vždy o krok napřed.

*Může se stát, že člověk v životě
změní to, co chce dělat? Proč je
někdy dobré zkoušet i jiné cesty?*

Bobby Blaze

*1995

**Nikdo není nikdo.
Rapem za lepší svět.**

*Nečekej na záchranu.
Pytel, do kterého tě hodili,
roztrhej sám. Nenech se
v něm udusit!*

Nelehké dětství zvládl díky kamarádům a hudbě. Skladby píše pro „své lidi v Česku“, kde je již úspěšný a obdivovaný, domovská Anglie je pro něj další metou.

Od pěti let vyrůstal v Manchesteru, daleko od své romské komunity v Česku. Hodně času trávil venku na ulici s partou – svojí druhou rodinou. Neměli moc věcí, ale měli hudbu. Společně zkoušeli rapovat, psali první texty. Pro Bobbyho byla tvorba cestou, jak ze sebe dostat emoce a vyprávět svůj příběh. Zlom přišel ve chvíli, kdy si jeho talentu všimla sociální pracovnice a umožnila mu vstoupit do nahrávacího studia. To prostředí ho okamžitě uchvátilo. Postupně se jeho jméno stalo značkou na rapové scéně a začal vydávat vlastní skladby, z nichž některé mají i 15 milionů zhlédnutí. I když žil na Britských ostrovech, jeho hudba si našla posluchače v Česku a otevřela mu dveře ke koncertům a spolupráci s dalšími umělci, jako je Rytmus nebo DJ Wich. Díky písni „Nikdo (Stop šikaně)“, ústřednímu soundtracku k filmu Brácha (2025), jméno Bobby Blaze proniklo za hranice rapové subkultury.

Bobby svým příkladem ukazuje, že hudba může být nejen únikem, ale může i dát smysl tomu, co prožíváme.

*Jak může hudba pomoci člověku
vyjádřit to, co prožívá?*

*Kdybys měl/a napsat nějakou píseň,
o čem by byla?*

O autorce

Maria Siváková Ferencová je romská autorka, která ve svých textech vypráví příběhy o každodenním životě Romů, rodině, paměti a hledání vlastního místa ve světě. Věří, že vyprávění má velkou sílu. Pomáhá lidem lépe si porozumět a uchovávat zkušenosti, které by jinak mohly zmizet.

Vedle psaní se dlouhodobě věnuje práci s lidmi. Působila jako kariérní poradkyně v organizaci Člověk v tísni, kde pomáhala dětem a mladým lidem hledat cestu ke vzdělání a práci. Zkušenosti získala také jako asistentka senátorky Adély Šípové. Dnes pracuje v organizaci Slovo 21, která podporuje dialog mezi kulturami a mimo jiné pořádá známý romský festival Khamoro.

Její povídky vyšly například ve sbírkách Všude samá krása a Samet blues a také v novinách a literárních časopisech.

Psaní je pro ni způsob, jak předávat dál příběhy lidí, na které se někdy zapomíná. Každý člověk má svůj hlas a každý příběh může někomu dodat odvahu.

Poděkování:

Děkujeme, že se tématu věnujete a že ve vaší škole dáváte prostor romským příběhům i hlasům, které mohou obohatit nejen výuku, ale i vzájemné porozumění.

Materiál vznikl ve spolupráci s Nakladatelstvím Kher, které dlouhodobě podporuje romské autory a autorky a dostupnost romské literatury (i té romsky psané) nejen ve školách.

Na tvorbě doprovodného metodického materiálu se podílely lektorky a edukátorky Muzea romské kultury, které uchovává a zpřístupňuje kulturu a historii Romů jako součást světového dědictví.

Poděkování patří také organizaci Romea, o. p. s., za poskytnutí fotografií.

Fotografie: Petr Zewlakk Vrabec – Romea.cz (Čeněk Růžička) a Nakladatelství Kher (Ilona Ferková, Marie Siváková Ferencová); Lukáš Círok – Romea.cz (Filip Sivák); Muzeum romské kultury (Josef Serínek); Radim Strachon (Jana Horváthová) **Grafická úprava:** Ondřej Polony
Korektury: Gabriela Kermesová

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY